

Ukrayna ve Gürcistan 2008'de NATO yesi Olsalardı Küresel Gündem Nasıl Şekillenirdi? Ahmet zmc-Tacan İldem-Fatih Ceylan

2008'de Neler Oldu?

3
Nisan 2008'de Bükreş'te düzenlenen NATO Liderler Zirvesi'nin ardından yayınlanan [bildiride](#) Ukrayna ve Gürcistan'ın olası NATO yeliklerine dair kararda özetle, bu iki ülkenin İttifak yeleri olacağı kaydedildi, yelik Eylem Planları (EP) hazırlanması amacıyla NATO'ya yapacakları başvurunun destekleneceği ilan edildi ve Dışışleri

Bakanları ÜEP başvurularında kaydedilecek mesafeyi değerlendirmek üzere görevlendirildi.

Bu

karardan kısa bir süre sonra Haziran 2008'de zamanın Rusya Devlet Başkanı Dimitry

Medvedev, 2000'li yılların başından itibaren ABD ile Avrupa arasında ortaya çıkan görüş ayrılıklarını da gözeterek Avrupa'da (Avrupa-Atlantik bölgesinde)

Rusya'yı da kapsayacak yeni bir güvenlik mimarisi tesis edilmesine ilişkin önerilerini [gündeme getirdi](#). Fakat "Medvedev

önerileri"nin daha mürekkebi kurumadan 8 Ağustos'ta Rusya-Gürcistan Savaşı patlak verdi ve savaş sonunda Rusya, Gürcistan'a ait Abhazya ve Güney Osetya

bölgelerinin bağımsızlıklarını tanıdığını ilan etti. Böylece Rusya, kendisinin ortaya attığı yeni bir Avrupa güvenlik mimarisi oluşturulması fikrine Gürcistan'daki

eylemiyle kendisi son vermiş oldu. Sonuçları itibariyle Avrupa odaklı olan Rusya-Gürcistan savaşı, küresel güvenlik düzeninin de temelini çatırdattı.

Kısa

ömürlü Medvedev önerileri Batı dünyası ile Rusya arasında ortak zemin arayışına katkı yapamazken, öneriler üzerinde karşılıklı çalışılsaydı, bunların geleceğin

Avrupa güvenlik mimarisinin tesisinde bir rol oynayıp oynayamayacağı sorusu zihinlere takıldı. Diğer yandan, Putin'in onayı olmadan Medvedev'in bu tür

önerileri gündeme getiremeyeceği de biliniyordu. Fakat Medvedev önerilerinden bir

yıl önce Putin'in 10 Mart 2007'de Münih Güvenlik Konferansında [yaptığı konuşmanın](#) izleri de halen

hafızalardaydı. Putin, bu konuşmasında ABD'nin başat güç rolüne soyunduğu tek kutupluluk üzerine inşa edilmiş uluslararası düzene güçlü bir söylemle meydan

okuyarak, sürecin Rusya dahil Avrupa ülkeleri arasındaki ilişkilere olumsuz yansımalarını vurguladı ve deyim yerindeyse mevcut arayışları [yaylım ateşine](#)

[tuttu](#).

Hal

böyleyken, NATO ne Gürcistan'a ne de Ukrayna'ya üyelik hususunda belirli bir zaman dilimine bağlı vaatlerde bulunmadı. Nitekim, İttifak üyelerinin büyük çoğunluğu, bu ülkelerin üyeliğinin İttifak'a yarar sağlamayacağı gibi Rusya'yı tahrik ederek bölgesel istikrarı da tehdit edeceğini düşünüyorlardı.

Dolayısıyla Haziran 2008 zirvesinde bu ülkelere "Üyelik Eylem Planı" önerilmedi ve ortaklık statüsünde bırakıldılar. Bunun sonucunda gerek NATO bünyesindeki ortaklık

çerçevesinde gerekse Batı ülkeleriyle ikili ilişkiler bağlamında yakın işbirliği yürütülmekle birlikte Ukrayna ve Gürcistan'ın Rusya karşısındaki zayıf konumları değişmedi.

Rusya'nın

2008 Gürcistan ve 2014 Kırım müdahalelerine Batı tarafından gösterilen tepkiler ve uygulamaya konan yaptırımlar yetersiz kaldı, Rus liderliğini daha ileri adımlar atmaktan caydırmadı. Hal böyle olunca, Kırım'ın işgal ve ilhakı ile Ukrayna'nın

doğusundaki Rus girişimlerine zamanında daha sert tepki gösterilebilmiş olsaydı, bugünkü işgal hareketiyle karşılaşmayabilir miydik sorusu da zihinlere takıldı kaldı.

NATO Açık Kapı Politikasında Ukrayna ve Gürcistan'ın Yeri

2008

NATO Bükreş Zirvesinde alınan kararı ve bunun sonuçlarını analiz ederken NATO'nun açık kapı politikasına zemin oluşturan gerekçeyi de anımsamak gerekir.

Bu bağlamda genişlemenin ana yönelimi ve temel ilkesine NATO'nun kurucu belgesi

olan Vaşington Antlaşmasınının 10. maddesinde şu şekilde yer verilmiştir:

"Taraflar,

bu Antlaşma'nın ilkelerini geliştirebilecek ve Kuzey Atlantik Bölgesinin

güvenliğine katkı yapacak durumda olan herhangi bir Avrupa devletini bu Antlaşma'ya katılmaya oy birliği ile davet edebilirler. Davet edilen Devlet katılım belgesini Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti'ne vererek bu Antlaşma'ya taraf olabilir. Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti aldığı her bir katılma belgesinden tüm Tarafları haberdar edecektir.”

Bu

maddeden de anlaşılacağı üzere, teorik olarak Rusya dahil herhangi bir Avrupa ülkesinin NATO'ya üye olması için davette bulunulmasına herhangi bir engel yok. Nitekim, Soğuk Savaşın bitmesini takiben NATO, vakit geçirmeksizin ortaklık ağlarını geliştirmeye yönelmiş ve işbirliğine dayalı güvenliği temel görevleri arasına katmıştı. Bu çerçevede 1991'de Rusya'nın da yer aldığı Kuzey Atlantik İşbirliği Konseyi (NACC) hayata geçirildi, 1994'de de Barış İçin Ortaklık (PfP) projesi kabul edildi. Sonunda bu projeye, 22 ülke meyanında Ukrayna, Gürcistan ve Rusya da katıldı.

Açık Kapı Politikası Nasıl Uygulanır?

1999'da

Çek Cumhuriyeti, Macaristan ve Polonya'nın NATO'ya üyelikleriyle başlayan genişleme dalgası öncesinde 1995'te NATO bünyesinde Vaşington Antlaşmasınının 10.

maddesinin Soğuk Savaş ertesindeki dönemde nasıl uygulanabileceğine dair çok [kapsamlı bir](#)

[çalışma](#)

yapılarak kamuoylarıyla paylaşıldı. “NATO Genişlemesi üzerine Çalışma” başlıklı, beş bölümden oluşan 82 paragraflık bu belgenin olası Ukrayna ve Gürcistan üyelikleri bağlamında temel bazı maddelerini anımsamakta yarar var.

Çalışmanın

özellikle 2 ila 8. maddeleri bu açıdan önemli. Bu maddelere göre NATO'ya davet edilecek ülkelerin Avrupa-Atlantik değer ve yükümlülüklerine uymaları

zorunluydu.

Bu değerler arasında elbette demokrasi, bireysel özgürlükler ve hukukun üstünlüğü en başta yer alıyordu. Diğer bir anlatımla, bu ortak ideallere sahip olmayan otokratik/oligarşik düzenlere sahip ülkelerin Avrupa-Atlantik kurumlarında yeri yoktu.

Diğer

önemli bir ilkeyi, başta BM Şartı ve AGİT yükümlülükleri olmak üzere uluslararası hukuk taahhütleri ve normlarını kabul etmek oluşturuyor. Bu çerçevede kuvvet kullanmamak, kuvvet kullanma tehditinde bulunmamak ve Avrupa bütünlüğünü etnik veya karasal (*territorial*) anlamda bölmeye çalışmamak genişlemenin ana koşullarından biri. Bir diğer önemli ilkeye ise altıncı maddede şu şekilde yer verilmiş:

“Etnik

ihtilafları veya yayılcı (uluslararası hukuka meydan okumaya dönük) talepler dahil olmak üzere, dış toprak anlaşmazlıkları veya dahili yargı yetkisine dair ihtilafları olan Devletler, bu ihtilafları AGİT ilkelerine uygun olarak barışçıl yollarla çözmelidir. Bu tür ihtilafların çözümü, bir devletin İttifaka katılmaya davet edilip edilmeyeceğini belirlemede etken olacaktır.”

1995 çalışmasında

sıralanan bir dizi ilkeye rağmen aynı belgede İttifak üyeliğine davet için sabit veya katı bir ölçüt listesi bulunmadığı, dolayısıyla siyasi karar almada esnekliğe yer bırakıldığı da bir gerçeklik. Elbette bu durum, Ukrayna ve Gürcistan için olduğu kadar Rusya ve Avrupa güvenlik mimarisinde yer almayı arzulayan diğer ülkeler için de geçerli.

Bu

noktada bir konuya açıklık getirmekte fayda var: Üyelięe davet edilmek ile üyeliğin gerçekleşmesi arasında geçen süreç ve usulleri bilmek önemlidir. Öncelikle üyeliğe davet edilme ilke ve koşullarını karşılayan ülkelerin kendi

parlamentolarından, dolayısıyla toplumlarından yetki alarak üyelik için başvuruda bulunmaları gerekir. İç yetkiden yoksun bir başvurunun NATO tarafından

kabul görmesi mümkün değildir. Dolayısıyla, başvuru sahibi ülkenin öncelikle kendi kamuoyundan onay görmüş meşruluğu bulunan bir iç zemine sahip aday olması

zorunludur. Öte yandan bu koşulu karşılamak zorunlu ancak yeterli değildir.

Çünkü, yapılan başvurunun NATO Konseyi tarafından kabul edilmesi de gereklidir.

Dahası, bu kabulden sonra başvurunun, NATO üyesi tüm ülkelerin parlamentoları tarafından da onaylanması lazımdır. Aksi takdirde, üyelik gerçekleşmiyor.

Bir

diğer husus, ilgili aday ülkenin uzun, yorucu ve sancılı bir süreçten başarıyla geçmesi gerektiğidir. Davette bulunulan/başvuru yapan ülke için hazırlanan Üyelik

Eylem Planı (MAP) çerçevesinde aday ülkenin, NATO'nun belirlediği ilke, ölçüt ve standartları karşılayıp karşılamadığı uzun soluklu bir "yol haritası" üzerinden takip edilir.

1995

Çalışmasının dikkat çeken ilkelerinden biri de hiçbir NATO dışı ülkenin hangi ülkenin İttifaka kabul edileceğine dair veto yetkisi olmayacağıdır. Dolayısıyla, NATO kendi karar alma otonomisinin haleldar edilmesini genişleme bağlamında da kabul etmemektedir.

1995

Genişleme Çalışmasına Rağmen 2008 Bükreş Zirvesinde Neler Oldu?

2008

Nisan'ında Bükreş'te düzenlenen NATO Zirvesinde karara bağlanması beklenen konulardan en önemlisi Gürcistan ve Ukrayna'nın NATO'ya katılımlarıydı. Bu

konuda müttefikler arasındaki görüş ayrılığı daha Zirveye giden süreçte Zirve Bildirisi

taslağının ilgili paragrafı üzerindeki müzakerelerde ortaya çıkmıştı. Zaten bu nedenle ilgili paragrafın Devlet ve Hükümet Başkanları düzeyinde sonuçlandırılması zorunluluğu doğmuştu. Görüşmeler bu düzeyde de kilitlenince toplantıya

kısa süreliğine verilen arada, bu tür Zirve toplantılarında örneğine sık da rastlanmayan bir biçimde, bu paragrafın kısıtlı bir grup tarafından gayri resmî müzakere ve yazımına çalışıldığına tanık olundu.

Gerçekten

de, bu makalenin yazarlarından birinin de hazır bulunduğu ve Zirvenin gerçekleştirildiği Çavuşesku döneminde inşa edilmiş devasa eski Başkanlık Sarayı'nın büyük toplantı salonunda önemli bir Avrupa müttefik ülkesinin lideri, Gürcistan ve Ukrayna'nın NATO üyeliğine ilişkin lehte ve aleyhte görüşleri aşırı savunan diğer müttefik ülkelerden mevkidaşlarıyla birlikte salonun bir köşesine çekilerek ilgili paragrafın yazımına, yardımcılarının da katkısıyla, bizzat girişmişti. Nitekim, bu grubun şekillendirdiği paragrafın yeni hali, verilen aranın ardından başlatılan toplantıda tüm müttefiklerce onaylandı.

Varılan

uzlaşmaya göre bildirinin 23'üncü paragrafında yer aldığı üzere, "NATO liderleri Gürcistan ve Ukrayna'nın İttifaka üye olmak yolundaki arzularını memnuniyetle karşıladıklarını, bu ülkelerin NATO üyesi olacakları hususunda görüş birliğine vardıklarını ve Üyelik Eylem Planının (MAP) üyelik sürecinde bir sonraki adım olacağını" açıkladılar. Fakat 2008'den bu yana bu iki ülkenin üyelik eylem planlarına ilişkin yeni bir karar alınmadı.

Elbette

NATO'nun 2008'de Gürcistan ve Ukrayna'nın İttifaka katılım beklentileriyle ilgili olarak neden böyle bir karar aldığı sorgulanabilir. Esasen kamuoyu ilgisinin ve ilgili ülkelerin beklentisinin yüksek olduğu o günlerde İttifakın bu konuda sessiz kalması pek de mümkün değildi. Bu İttifakın caydırıcılığına ve Açık Kapı Politikasına gölge düşürecek bir tutum olarak algılanabilirdi. Öte

yandan MAP statüsü verilmesi de o günün şartları içinde erken bir karar olurdu. Dolayısıyla, bu “yapıcı muğlak” formül o günün şartlarında farklı görüşleri bağdaştıracak bir çıkış yolu olarak görülmüştü.

2008’den Sonra Ne Oldu?

Avrupa

güvenlik mimarisinin ilk olarak Gürcistan’da sarsıntıya maruz kalması esasında NATO-Rusya

ilişkilerini çok etkilemedi. ABD olsun, Avrupa olsun çok kısa sayılabilecek bir sürede Rusya’yla ilişkilerini yeniden rayına soktular. Dikkatini Uzakdoğu’ya odaklayan (*pivot to Asia*) ABD, 2009’da Rusya’yla ilişkilerinde [yeni bir dönem \(reset\)](#)

[başlatırken,](#)

AB de bu yeni döneme [ayak uydurmakta gecikmedi.](#)

1997’de Rusya’yla “Kurucu Senet” imzalayan ve 2002’de NATO-Rusya Konseyine hayat veren İttifak bünyesindeki zemin de, Avrupa-Atlantik bölgesinde Rusya’yla ilişkilerin istikrarlı yönde ilerlemesi için zaten hazırды.

ABD/NATO/AB-Rusya

ilişkilerindeki balayı 2014 Mart’ında dramatik şekilde son buldu. Rusya’nın Kırım yarımadasını işgal ve ilhakıyla başlayan, bilahare Ukrayna’nın doğusundaki Donbas bölgesinde Rusya için “nüfuz bölgesi” tesis etmek üzere sergilenen Rus saldırganlığı, 2022 Şubat ayında yeni bir aşamaya geçti. Bu kere hedefte Ukrayna’nın çeşitli şehir ve bölgelerini işgal etmeye dönük bir plan vardı ve Batı-Rusya ilişkileri tamamen rayından çıktı. Zira karşımızda artık bir yol kazası değil, uluslararası hukuka ve topluma karşı ciddi ve kapsamlı bir meydan okuma vardı.

Ukrayna ve Gürcistan 2008’de NATO Üyesi Olsalardı...

2008'de

NATO üyesi olmayı hak eden koşulları karşılamaktan uzak olan Ukrayna ve Gürcistan, ABD'nin diğer müttefiklere baskısıyla İttifak üyesi yapılsalardı neler olurdu sorusu bugün de temel tartışma konularından biri olarak karşımızda duruyor. Elbette bu soru, mahiyeti itibariyle teorik ve akademik bir tartışma olarak ele alınmalıdır.

Tüm

yetersizliklerine rağmen bu iki ülke 2008'de NATO üyeliğine davet edilmiş olsalardı bu davet üyelikle ilgili bir sürecin başlamasına ve bir dizi prosedürün yürürlüğe girmesine vesile olurdu. Diğer bir anlatımla, üyelik otomatik olarak gerçekleşmezdi. Olası bir davetin doğurabileceği kritik risk ise, Rusya'nın Bükreş Zirvesinin hemen akabinde saldırgan ve önleyici bir tutum ortaya koyup, bu iki ülkeye karşı harekete geçmesi olurdu.

Öte

yandan, Bükreş Zirvesinde her iki ülkenin Rusya-Gürcistan savaşı patlak vermeden siyasi bir kararla yapılan davetin hemen ertesinde "kısa yoldan" - örneğin

en geç iki aylık bir süre içinde- tam üye yapılmaları kararlaştırılmış olsaydı, bu ülkeler öncelikle Vaşington Antlaşmasının, "hepimiz birimiz, birimiz hepimiz için" diye özetlenebilecek 5. maddesinin güvenlik garantisine kavuşmuş olurlardı. Kendilerini NATO'nun bütünleşmiş askeri yapısı içinde bulurlar ve ABD'nin nükleer şemsiyesinden yararlanırlardı.

2008

NATO kararının alındığı tarihte Gürcistan'ın da Ukrayna'nın da bağımsız ve egemen ülkeler olarak toprak bütünlükleri bulunuyordu. Bu itibarla, Rusya'nın saldırgan eylemleri sonucunda iki ülkenin toprak bütünlükleri henüz ihlal edilmemişti. Dolayısıyla, Nisan 2008'de bu iki ülkeye NATO üyelikleri için davet yapılmış ve bu davetin gereğine müttefik ülkelerce çok kısa bir süre zarfında uyulmuş

olsaydı, Rusya'nın aynı yıl Gürcistan'a savaş açmasına, 2014'te Kırım'ı ilhak

edip, Donbas'a uzanmasına, "üyelerinin toprak bütünlüklerinin korunması" yükümlülüğü temelinde (5. madde) NATO'nun göz yumması mümkün olamazdı. NATO'nun üyesi olan herhangi bir ülkenin, toprak bütünlüğünü ihlal eden silahlı bir saldırı karşısında her hal ve karda 5. maddenin işletilmesi yoluna gitmesi kaçınılmaz olacağından o dönemdeki olası bir Rus müdahalesi NATO'nun Rusya'yla savaşa girmesiyle sonuçlanırdı.

Öte

yandan, 1997 NATO-Rusya Kurucu Senedi hükümleri uyarınca İttifak, NATO-Rusya ilişkilerinde gözetilen hassas dengelere göre tıpkı Merkezi ve Doğu Avrupa ülkeleri ile Baltık ülkelerinde başlangıçta yaptığı gibi, Ukrayna ve Gürcistan'da daimî askeri mevcudiyet sergilemek yerine büyük bir ihtimalle bu ülkelerde rotasyona tabi tutulacak kuvvetler (*persistent presence*) konuşlandırmayı yeğlerdi. Ardından, bu kuvvetlerin NATO komuta yapısıyla bağlantılarını sağlayacak çokuluslu irtibat ofisleri -kısacası komuta bağları- kurardı ve bu tasarruflarını AGİT yükümlülükleri çerçevesinde hem AGİT bünyesinde hem NATO-Rusya Konseyi'nde gerçekleştireceği şeffaf danışmalar temelinde hayata geçirirdi.

Son

olarak, çok büyük bir ihtimalle, özellikle Avrupalı güçlerin desteğiyle, Rusya'nın kendine özgü gördüğü meşru çıkarları ve Avrupa güvenliğinin dayandığı hassas dengeleri de gözeterek, Avrupa-Atlantik güvenlik mimarisinde derin istikrarsızlık ve huzursuzluğa yol açmayacak, Rusya'nın da dahil olacağı bir çerçeve içinde kalmaya özen göstermeye çalışırdı.

Rusya'nın 'Gerekçeleri' İnanırdı mı?

Rusya'nın

24 Şubat tarihinde başlattığı Ukrayna'yı işgal girişiminin ilgili kurumların katılımıyla bir danışma sürecinden geçmeksizin, tamamen Başkan Putin'in kararı olduğuna dair iddialar giderek yaygınlık kazanıyor. Nitekim, işgal öncesinde bu iddiaları destekleyen bazı işaretler de ortaya çıkmıştı. Öte yandan, Savunma Bakanlığı ve diğer güvenlik kurumlarının gerekli planları hazırlayıp uygulamaya koymuş olmaları nihai kararın tek kişi tarafından (Putin) alındığı gerçeğini değiştirmiyor. Bazı kaynaklara göre Rus Dışişleri Bakanlığı karar sürecinin tamamen dışında tutuldu; ancak bilahare işgalin dış dünyaya karşı savunulması görevini üstlenmek zorunda kaldı.

Putin, "Özel Askeri Harekât" diye tanımladığı Ukrayna'yı işgal hareketini gerek kendi halkına gerek dış dünyaya karşı meşru göstermek amacıyla çeşitli argümanlar kullandı. NATO'nun yeni üyeliklerle Doğu'ya doğru genişleyerek Rusya'nın güvenliğini tehdit ettiğini başlıca gerekçe olarak ileri sürdü. Bu argüman hem Rusya içinde hem diğer bazı ülkelerde yankı buldu. Ancak Putin'in kararında asıl rol oynayan, kendi bakış açısıyla "tarihi gerçekler", yani Ukrayna'nın zamanında Rusya'nın bir parçası olduğu iddiası, dış dünyada pek kabul görmedi. Temmuz 2021'de yayınlanan "[Ruslarla Ukraynalıların Tarihsel Birliği Hakkında](#)" başlıklı makalesinde tarihi olaylara seçici bir yaklaşımla geliştirdiği "Ukrayna'yı uydulaştırma iddianamesi" işgale meşruiyet kazandırmak şöyle dursun, olsa olsa uluslararası hukukun açıkça ihlaline delil oluşturabilir niteliktedir.

Nitekim

Fransa Cumhurbaşkanı Macron'un savaşı önlemek amacıyla yaptığı girişimler bağlamında Moskova'yı ziyareti sırasında Putin'in NATO'yu şikayetinden ziyade Macron'a uzun bir "tarih dersi" verdiği [açıklandı](#). Putin, 2014'te Kırım'ın ilhakı ve Donbas'ın büyük ölçüde Rus kontrolüne geçmesini "tarihin kendisine yüklediği misyonun yerine getirilmesi" (<https://www.bbc.com/news/world-europe-26652058>)

bakımından yeterli bulmamış olacak ki Ukrayna'yı işgale kalkıştı. Diğer bir ifadeyle, Ukrayna ve Gürcistan'ın NATO'ya üye olma özlemleri bir sır olmamakla beraber, bunun kolay kolay gerçekleşmeyeceği Rusya dahil ilgili bütün çevreler

tarafından bilinirken, sanki bu konuda karar alınması an meselesiymiş gibi işgal için bir bahane olarak kullanıldı.

Öte

yandan Rusya'nın Batı tarafından bilinçli olarak sahneye konan bir tuzağa çekildiğine ilişkin iddialar arkasında güçlü bir müktesebat ve devlet aklı bulunan bu ülkeyi çok küçümsemek anlamına gelir. Rus diplomasi geleneği son derece köklü olup, zaman içinde kendisini uyarlayıp yenileyebilmiştir. Rusya sadece BM Güvenlik Konseyi daimî üyesi olduğu için değil, iyi eğitilmiş, yabancı dillere hâkim, deneyimli diplomatları ve kurumsal hafızası sayesinde uluslararası forumlarda büyük saygınlık kazanmıştır. Ayrıca, yakın zamana kadar, birçok ülkeyi peşinden sürükleme becerisini de gösterebilmiştir. İstihbarat örgütleri ise dünyanın en güçlüleri arasındadır. Bu yeteneklere sahip bir ülkenin saydam, demokratik sistemlerle yönetilen Batı devletlerinin bir araya gelip gizlice hazırladıkları bir tuzağa düştüğünü ileri sürmek hayal gücünü gerçekten zorlamakta ve daha önemlisi Rusya'nın, kuvvetini geçmiş tarihi mirasından alan devlet aklına karşı hakaret teşkil etmektedir.

Üzerinde

önemle durulması gereken husus, kendisinden önce Rusya'nın Batı karşısında kabullenmek durumunda kaldığı Avrupa güvenlik mimarisini ilgilendiren temel ilke ve düzenlemeleri kabul etmiş seleflerini suçlamaktan geri kalmayan Putin'in aslında 2002'de NATO-Rusya Konseyi'nin kuruluşunun dayandığı belge niteliğindeki 1997 NATO-Rusya Kurucu Senedini ve dolayısıyla Avrupa güvenliğinin temelinde yer alan başlıca ilkeleri de kabul etmiş olmasıdır. Bunlar arasında tüm devletlerin egemenlik, bağımsızlık ve toprak bütünlüklerine saygı, uluslararası hukukça tanınmış sınırların değişmezliği, kuvvet kullanmama ve kullanma tehdidinde bulunmama ile her egemen devletin güvenlik düzenlemelerine ilişkin tercihlerini kendisinin belirlemede özgür olmasını hatırlamakta yarar var. Oysa Putin, 2005'te Sovyetler Birliği'nin dağılmasını "asrın felaketi" olarak tanımlayarak başladığı ve yıllar içinde geliştirip güçlendirdiği yeni tarih okumasıyla, bu ilkeleri de revizyonist bir yaklaşımla sorguladığı ve uluslararası topluma meydan okuduğu bir noktaya geldi. Bu bakış açısı bazı ülkelerin egemenliklerinin diğer ülkelerinkinden daha sınırlı olduğu gibi bir varsayım üzerine oturuyor. Diğer bir anlatımla Rusya, Ukrayna (ve

Gürcistan) gibi kendi yakın çevresinde (*near abroad*) yer alan ülkelerin, egemenliklerini kendisinin uygun görüp rıza vereceği ölçüde kullanabilecekleri inancında. Nitekim Putin'in Ukrayna'nın egemenliğine ilişkin 20 Şubat 2022'de Donetsk ve Lugansk'ın bağımsızlıklarını tanıdığı törensel toplantıdaki [açıklamaları](#) bu anlayışı çarpıcı şekilde ortaya koyuyor.

Elbette

ileride günün birinde Avrupa güvenlik mimarisini ilgilendiren ve halen uygulanamaz hale gelmiş nükleer ve konvansiyonel silahsızlanma, silahların denetimi ile güven ve güvenlik artırıcı önlemler alanındaki temel belgelerin müzakeresi gerekecektir. Bu müzakerelerde Rusya dahil tüm ülkelerin meşru güvenlik endişelerinin dikkate alınması sürdürülebilir bir düzenleme üzerinde [anlaşabilmek bakımından](#)

gerekli olacaktır. Fakat, Rusya'nın Ukrayna'da başlattığı kabul edilemez ve her türlü kınamayı gerektiren savaşla da ortaya koyduğu revizyonist yaklaşımın ulaşmak istediği hedef olan BM Şartı, AGİT kurucu belgeleri ve NATO-Rusya İlişkilerine Dair Kurucu Senette ifadesini bulmuş temel ilkelerin yeniden müzakeresine hiçbir zaman fırsat verilmemelidir. Aksi bir yol yeğlenirse, hiç kuşku yok ki, uluslararası düzen bakımından bir kaos ortamına davetiye çıkarılmış olur.

Ukrayna'da

sivil halkın katledildiğine, savaş suçları işlendiğine dair haberler de gün geçtikçe artıyor. İleride bunların hesabı hukuki yollardan mutlaka sorulmalıdır. 21. Yüzyılda bu tür hunharca davranışlara müsamaha gösterilmesi bir seçenek olamaz.

Saçmalık derecesinde gereksiz bu savaşın bir an önce sonuçlanması Ukrayna kadar

Rus halkının da yararınadır. Bu gerçekliğin Rus liderliğince ne zaman teslim edileceğini ise zaman gösterecektir.

Ahmet Üzümcü, Büyükelçi (E)

Büyükelçi. 1951 Yalova doğumlu. Ankara Üniversitesi SBF mezunu. Halep'te başkonsolos, Tel Aviv'de büyükelçi ve Türkiye'nin NATO, bilahare de BM Cenevre Ofisi nezdinde daimi temsilciliğini yaptı. Kimyasal Silahların Yasaklanması Örgütü (OPCW) genel direktörlüğü görevini sürdürdükten sonra emekli oldu.

Tacan İldem ,Büyükelçi (E)

2020 Nisan ayına kadar NATO Genel Sekreter Yardımcılığı görevini yürüten Büyükelçi (E) Tacan İldem 2019 Londra Liderler Zirvesi kararı uyarınca NATO

Genel Sekreteri tarafından oluşturulan ve hazırladığı rapor son Dışışleri ve Savunma Bakanları toplantılarında görüşülen NATO 2030 Değerlendirme Süreci Uzmanlar Grubunda görev aldı. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi mezunu olan Büyükelçi İldem 43 yıl süren meslek hayatında AGİT Daimi Temsilciliği, NATO Daimi Temsilciliği ve Lahey Büyükelçiliği görevlerinde Türkiye'yi temsil etti. Dışışleri Bakanlığı Uluslararası Güvenlik İşleri Genel Müdürlüğü ve Cumhurbaşkanlığı Özel Kalem Müdürü, Dışışleri Başdanışmanı ve Sözcüsü görevlerinde bulundu. Mesleğinin daha önceki yıllarında Brüksel'de NATO Daimi Temsilciliğinde, Yeni Delhi, Vaşington ve Atina Büyükelçiliklerinde çeşitli kademelerde görev aldı. İldem İtalya Dayanışma Yıldızı Liyakat Nişanı ve Arnavutluk Devlet Şükran Madalyası sahibidir.

Fatih Ceylan, Büyükelçi (E.)

1957 Bursa doğumlu. 1979 yılında Siyasal Bilgiler Fakültesinden mezun oldu. Aynı yıl Dışışleri Bakanlığına girdi. Master Derecesini Rutgers(ABD)/Princeton Üniversitelerinden aldı. İslamabad Büyükelçiliği, Deventer Başkonsolosluğu ve NATO nezdindeki Türkiye Daimi Temsilciliğinde, Brüksel Büyükelçiliğinde ve AB nezdindeki Türkiye misyonunda çalıştı. Düssel'dorf'ta Başkonsolosluk, Sudan ve NATO nezdinde Büyükelçilik yaptı. Merkezdeki son görevi İkili Siyasi İlişkilerden Sorumlu Müsteşar Yardımcılığıydı. 2019 Şubat ayında emekliye ayrıldı.

Bu yazıya atıf için: Ahmet Üzümcü, Tacan İLDEM ve Fatih Ceylan, “Ukrayna ve Gürcistan 2008’de NATO Üyesi Olsalardı Küresel Gündem Nasıl Şekillenirdi?” ,*Panorama*, Çevrimiçi Yayın, 8 Nisan 2022, <https://www.uikpanorama.com/blog/2022/04/08/ukrgrc-nato/>

Telif@*UIKPanorama*. Çevrimiçi olarak yayımlanan yazıların tüm telif hakları *Panorama* dergisine aittir. Aksi belirtilmediği sürece, yayımlanan yazılarda belirtilen görüşler yalnızca yazarına/yazarlarına aittir. UİK, Global Akademi, *Panorama* Yayın Kurulu ile editörleri ve diğer yazarları bağlamaz.